

Verkiezingsprogramma ChristenUnie
Kollumerland c.a. 2014-2018

Geef Geloof een stem
Ook in Kollumerland

ChristenUnie, partij van de samenleving

De gemeente, dat zijn we samen

- Herindelen of samenwerken
- Helder en duidelijk
- Dorpsbudgetten
- Een veilige gemeente

Gezonde samenleving

- Decentralisatie en transities
- Jeugdzorg
- Centrum Jeugd en gezin
- WMO
- Zorg aan huis en dagbesteding
- Eigen bijdrage en hergebruik
- Jeugdgezondheidszorg
- Verslavingen
- Werk en Inkomen
- Meedoen
- Onderwijs
- Sport als recreatie
- Oudheidkamer en musea
- Bibliotheek en muziekonderwijs
- Dorps huishuizen

Werken, wonen en leven

- Economie
- Watersportdorp Kollum
- Landbouw
- Goed wonen
- Fietzers en voetgangers
- Openbaar vervoer
- Verkeersveiligheid
- Energiek
- Afvalinzameling
- Geef het goede voorbeeld

ChristenUnie, partij van de samenleving

Deze verkiezingen gaan over mensen. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op de school om de hoek, de wijkverpleegkundige, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en onze manier van samenleven.

Wij geloven dat mensen geschapen zijn door God en dat Hij ons aan elkaar gegeven heeft om samen te leven. Wij geloven dat mensen meer zijn dan alleen maar consumenten. Het gaat in het leven om veel meer dan geld en bezittingen. Mensen willen niet alleen maar een betaalbaar huis, maar verlangen ook naar geborgenheid en veiligheid en bovenal naar een zinvol leven. Wij willen niet alleen een baan met salaris, maar ook waardering en mogelijkheden om onze talenten te ontplooiën in dienst van die ander. We willen niet alleen een overheid die op de centjes let, maar ook een samenleving waarin we ruimte krijgen, gehoord worden en waarin zwakkeren beschermd worden.

Wij willen geen samenleving waarin ons verteld wordt wat we moeten denken en doen, maar willen vrijheid om zelf verantwoordelijkheid te nemen en van daaruit eigen keuzes te maken. We willen een wereld waarin we omzien naar elkaar. Een wereld die leefbaar blijft, ook voor onze kinderen.

Geef geloof een stem

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christenen inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. Het gaat ook over het handelen van mensen in tijden van crisis en het kiezen van de juiste weg daarin. Die weg gaan zal soms betekenen dat het anders moet dan het nu gaat. Dat is misschien niet altijd makkelijk, maar zeker niet vreemd. De God van de Bijbel is bepaald niet van de status quo en van het alles houden zoals het is.

De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst. God heeft mededogen met deze wereld, houdt van ons en heeft een zwak voor het zwakke. Hij nodigt ons uit om in navolging van Jezus Christus die compassie handen en voeten te geven.

Dat motiveert ons om ons in te zetten, in het volle besef dat christenen in de politiek deel uitmaken van een beweging van christenen die ook op tal van andere plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar ervan uitdelen in de maatschappij. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Wij geloven dat God dit van ons wil: *recht doen, trouw zijn, en nederig de weg gaan die God van ons vraagt* (Micha 6:8).

1 De gemeente dat zijn we samen

Bij de ChristenUnie staan niet de overheid of de markt centraal, maar de samenleving en de mensen daarin. De ChristenUnie wil investeren in de kracht van de samenleving. De ontwikkeling moet zijn: minder overheid, meer samenleving. Wij zien overheid en samenleving als bondgenoten. De overheid stimuleert en ondersteunt mensen om hun eigen kracht, of samen-redzaamheid, in te zetten. De gemeente heeft als belangrijke taak de kracht die al aanwezig is in de samenleving te versterken.

Bij de ChristenUnie staat de overheid naast mensen. Wij denken mee, stimuleren en ondersteunen waar nodig. Dit vraagt om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. En als mensen het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, dan biedt de overheid een vangnet.

Wij geven de overheid niet te veel, maar ook niet te weinig verantwoordelijkheid. Burgers moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is.

De ChristenUnie staat voor een overheid die betrouwbaar, herkenbaar en klantvriendelijk is en die daarmee het vertrouwen van de burger waard is. Dat geldt juist ook voor de lokale overheid (raadsleden, wethouders, burgemeester én ambtenaren), die zo dichtbij staat. De ChristenUnie gaat voor een benaderbare overheid. Dat betekent vooral ook goede communicatie, van social media tot de balie.

De ChristenUnie wil werken aan een klantvriendelijke, begrijpelijke overheid, die zaken niet onnodig ingewikkeld maakt maar - waar mogelijk - zelfs eenvoudiger.

Als goed rentmeester gaat de overheid sober en doelmatig met het aan haar toevertrouwde belastinggeld om.

- Herindelen of samenwerken

Langzamerhand wordt duidelijk dat schaalvergroting (samenvoegen van gemeenten) een onvermijdelijk scenario is. De praktijk dwingt ons ertoe, mede door de nieuwe taken die gemeenten krijgen op het gebied van zorg en welzijn. Bij die schaalvergroting moet oog blijven voor de herkenbaarheid van dorpen. Uit onderzoek blijkt dat mensen zich verbonden voelen met het dorp waarin ze wonen; meer dan met de gemeente. In overleg met de verenigingen van dorpsbelangen wordt werk gemaakt van dorpenbeleid.

Er is door de gemeenteraad van Kollumerland c.a. een koers uitgezet voor herindeling op termijn met de gemeenten Dantumadeel, Dongeradeel en Ferwerderadeel. Op weg naar de herindeling moet zoveel mogelijk worden samengewerkt. De ChristenUnie is voor een gezamenlijke flexpool van ambtenaren uit de vier verschillende gemeenten. Zodoende wordt expertise gedeeld en kan inhuur van dure krachten van buiten worden voorkomen. Als het gaat om het maken van nieuw beleid vindt de ChristenUnie dat er zo veel mogelijk gezamenlijk opgetrokken moet worden. Dat geldt ook voor het op elkaar afstemmen van leges en belastingen in de vier gemeenten.

- Helder en duidelijk

Van een gemeente kan worden verwacht dat de inkomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht zijn. Daarvan geeft de gemeente op gezette tijden verantwoording. Dat gaat in Jaarrekeningen en Begrotingen die door de gemeenteraad worden gecontroleerd en vastgesteld. Maar ook de burgers hebben recht op een goede verantwoording in begrijpelijke taal. De ChristenUnie wil daarom dat het Jaarverslag in een verkorte en publieksvriendelijke versie op de gemeentelijke website wordt gezet. Op de gemeentelijke pagina in de lokale krant wordt daarop geattendeerd.

De economische crisis treft ook de gemeente. De bouw ligt nagenoeg stil. De inkomsten daaruit (bouwleges) zijn laag. Den Haag kort op het gemeentefonds dus ook die inkomsten lopen terug. Het dwingt de gemeente om goed te kijken naar haar uitgaven en te bezuinigen. De ChristenUnie vindt dat de uitgaven en inkomsten van de gemeente gelijke pas moeten houden. We vinden dat posten die rechtstreeks te maken hebben met het lenigen van de nood van individuele burgers zoveel mogelijk buiten schot moeten blijven.

- Dorpsbudgetten

De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken. Onze gemeente telt twee grotere (Kollum en Kollumerzwaag) en 6 kleinere dorpen. Dat vraagt om specifiek kernenbeleid en goede contacten tussen ambtenaren en de dorpsverenigingen. Verder pleit de ChristenUnie voor het inzetten van dorpsbudgetten om kleine projecten in de dorpen slagvaardig te kunnen aanpakken.

- Een veilige gemeente

Kollumerland c.a. behoort tot een van de veiligste gemeenten van Nederland. Maar onze inwoners ervaren dat niet altijd. Incidenten kunnen het gevoel van veiligheid gemakkelijk wegnemen waardoor de balans ineens omslaat. Politie, jeugdwerk en sociale teams hebben een belangrijke taak. De ChristenUnie hecht aan de wijkagenten die op de hoogte zijn van het wel en wee van de dorpen. Daarnaast vindt de ChristenUnie dat veiligheid een vast onderdeel moet zijn van de jaarlijkse gesprekken met de verenigingen van dorpsbelangen. De resultaten uit dit gesprek kunnen input zijn voor het integraal veiligheidsplan van de gemeente.

De witte voetjes acties die de politie verschillende malen heeft uitgevoerd, maken burgers bewust van de inbraakgevoeligheid van hun woning of bedrijfspand. Het laat goed zien wat burgers zelf kunnen doen als het gaat om inbraakpreventie en het vergroot het gevoel van veiligheid.

De ChristenUnie zet zich in voor:

- ✓ Een klantvriendelijke, herkenbare en betrouwbare overheid
Stevig samenwerking in Noordoost Fryslân
- ✓ Een begrijpelijke samenvatting van de Jaarrekening op de gemeentelijk pagina in de krant
- ✓ Niet meer uitgeven dan er binnenkomt
- ✓ Onderzoek naar dorpsbudgetten
- ✓ Doorgaan met 'witte voetjes' actie

2. Gezonde Samenleving

Wij gaan voor een gezonde samenleving, die oog en zorg heeft voor mensen in kwetsbare situaties. Mensen dragen verantwoordelijkheid voor elkaar, in gezinsverband, in families en in de buurt. Het gezin is de hoeksteen van de samenleving en informele netwerken zijn het cement van de samenleving.

God heeft ieder mens talenten gegeven. Hoe talenten zich kunnen ontwikkelen en wat er met die talenten bereikt kan worden, wordt mede bepaald door de sociale en economische situatie, maar ook door de opstelling van overheid, onderwijs, ondernemingen en (maatschappelijke) organisaties. Wij gaan voor een samenleving waar mensen tot hun recht kunnen komen en zich op een gezonde manier kunnen ontwikkelen en ontplooien, om zo de samenleving te kunnen dienen.

De ChristenUnie vindt dat bij Wmo en jeugdzorg niet zomaar uitgegaan kan worden van de eigen kracht en/of zorgzaamheid van de buurt of de familie. Het vraagt om een extra inspanning, extra opleiding en een andere houding van gemeenten en professionals om die kracht aan te boren en de regie uit handen te geven. Er mag geen tweedeling ontstaan tussen mensen die wel en die niet kunnen meekomen. Toegang tot zaken als schuldhulpverlening, voedselbank en rechtsbijstand moet voor een ieder die dat nodig heeft binnen bereik blijven.

Vóór alles is inzet op preventie van groot belang. Voorkomen is beter dan genezen. Dit voorkomt niet alleen hoge kosten maar zeker ook onnodig leed voor alle betrokkenen. Elk mens is door God geschapen en te kostbaar om aan zijn of haar lot overgelaten te worden.

- Decentralisaties en transitie

De komende jaren krijgt de gemeente er een fors aantal taken bij. Jeugdzorg, delen van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) en de participatiewet komen onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Met de bedoeling om het beter en goedkoper te maken. Burgers worden geconfronteerd met het feit dat zij niet meer automatisch recht hebben op voorzieningen, maar dat vooral gekeken wordt wat men zelf kan, al dan niet met behulp van het eigen netwerk.

Zorg moet dicht bij de mensen, informeler, integraler en met meer maatwerk. Onze gemeente kan het beste zorgvragen samenbrengen met andere voorzieningen, zoals thuiszorg, vervoer, onderwijs of woonzorgcomplexen en levensloopbestendige woningen. Zo kan met behoud van kwaliteit met minder geld meer zorg aan meer mensen worden verleend.

Het is belangrijk om de decentralisaties in samenhang te zien. Vaak hebben mensen meerdere problemen. Des te meer een reden om maatwerk te leveren, uitgaande van de persoon en zijn/haar situatie en omgeving. Doel is dat iedereen naar vermogen kan meedoen in de samenleving. Daarbij zal de gemeente vooral een stimulerende en faciliterende rol spelen en een vangnet bieden voor hen die het zelf niet redden.

- Jeugdzorg

Vanaf 1 januari 2015 is de gemeente eerstverantwoordelijk voor de Jeugdzorg. Nu is dat nog de Provincie. De zorg kan dicht bij het kind en in betere samenhang met zijn/haar omgeving worden geregeld. Uithuisplaatsingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. Als uithuisplaatsing toch nodig is dan pleit de ChristenUnie ervoor dat waar mogelijk in de eigen omgeving te organiseren. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat gekozen kan worden voor identiteitsgebonden zorg.

De ChristenUnie hecht aan de keuzevrijheid van ouders en zorgvragers om zorg te verkrijgen die past bij hun situatie en levensovertuiging. De gemeente zal moeten garanderen dat toegang tot zorg vanuit christelijke identiteit mogelijk blijft.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders zoveel mogelijk worden ondersteund, zonder dat alle hulp direct door anderen wordt overgenomen. Daarom wordt met behulp van het sociale netwerk (zoals burens, school, sportclubs en kerk) eerst een plan van aanpak opgesteld, waarbij de eigen kracht van het gezin zoveel mogelijk wordt versterkt. Dat vraagt van de professional een meer coachende houding. In elk gezin dat hulp nodig heeft, wordt gewerkt met één plan en is één hulpverlener eerste aanspreekpunt en verantwoordelijk voor de zorgcoördinatie. Waar nodig wordt een eigen kracht bijeenkomst ingezet om een hulpvrager te ondersteunen bij het hervinden van zijn eigen kracht en het versterken van het netwerk.

- Centrum Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), dat een belangrijke rol speelt in de jeugdzorg, zal zich verder moeten ontwikkelen naar een netwerkorganisatie. Dat betekent dat naast de reeds bestaande taken als het signaleren van problemen bij kinderen en gezinnen, het geven van advies en voorlichting, het centrum ook de taak krijgt om tijdig door te verwijzen naar de juiste hulpverlening. Dat vraagt van het centrum een strakke aansturing onder regie van de gemeente, waarbij generalisten zoveel mogelijk de nodige zorg bieden en indien nodig, tijdig doorverwijzen naar de juiste tweedelijns zorg. Wij willen dat het CJG zo laagdrempelig en klantvriendelijk mogelijk is.

Wat wil de ChristenUnie

De gemeente zorgt ervoor dat toegang tot zorg vanuit christelijke identiteit mogelijk blijft.

- Wmo

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat een ondersteuningsvraag levensbreed wordt bekeken en dat daarbij ook de naaste omgeving van de hulpvrager in beeld wordt gebracht én betrokken wordt. Eén toegangspunt voor welzijn, zorg, opvoedondersteuning en waar mogelijk ook werk en inkomen is daarbij het ideaal. Dat toegangspunt kan aanhaken bij het bestaande WMO-loket.

Initiatieven uit de samenleving die de leefbaarheid ondersteunen kunnen rekenen op steun van de gemeente. Financieel, maar vooral ook in het bijeenbrengen van mensen, het ontzorgen en faciliteren. Kerken werken actief samen met de gemeente.

De ChristenUnie wil dat burgers die ondersteuning vanuit de Wmo krijgen de mogelijkheid hebben om te kiezen voor een PGB (persoonsgebonden budget) en zelf hun ondersteuning kunnen inkopen. Dit stelt burgers beter in staat eigen regie te voeren (bijvoorbeeld een vouchersysteem voor de inkoop van dagbesteding) en vooral om te kunnen kiezen voor zorgverlening vanuit een identiteit die bij hen past. Misbruik van PGB moet tegengegaan worden.

Nu het openbaar vervoer op het platteland afneemt, verminderd ook de mobiliteit op het platteland. Dat geldt zeker voor ouderen. Initiatieven zoals de Plusbus worden door de gemeente ondersteunt.

- Zorg aan huis en dagbesteding

Steeds meer mensen met een zware zorgvraag moeten langer thuis blijven wonen. Dit betekent dat er meer woningen geschikt moeten zijn voor ouderen en gehandicapten. Daarover moeten afspraken gemaakt worden met woningcorporaties, bijvoorbeeld over investeringen op het gebied van domotica (huisautomatisering). Dat geldt niet alleen voor de grote kernen in de gemeente, maar zeker ook in de dorpen.

Initiatieven in de gemeente gericht op dagbesteding, juicht de ChristenUnie van harte toe. Mensen met een beperking moeten zoveel mogelijk kunnen meedoen aan de samenleving en het liefst in de buurt.

- Eigen bijdrage en hergebruik

Om de ondersteuning in het sociale domein betaalbaar te houden, kan voor bepaalde voorzieningen een eigen bijdrage gevraagd worden. De ChristenUnie vindt dat een eigen bijdrage voor diensten die door of namens de gemeenten worden verricht, niet ten koste mag gaan van de bereikbaarheid van de zorg. De ChristenUnie wil hergebruik van hulpmiddelen stimuleren. Naast het financiële voordeel is dit ook belangrijk in het kader van duurzaamheid. Ook het delen van dure hulpmiddelen (bijvoorbeeld scootmobiel) is mogelijk.

- Jeugdgezondheidszorg

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat de jeugdgezondheidszorg naadloos verbonden is met het Centrum voor Jeugd & Gezin. Daar waar hulp bij de opvoeding en/of extra ondersteuning nodig is, wordt allereerst bekeken in hoeverre de 'eigen omgeving' hierin een rol kan spelen. Ter voorkoming van gezondheidsproblemen en voor het welzijn van de jeugd is het sportbeleid dusdanig opgezet dat ieder kind binnen de gemeente de mogelijkheid heeft om wekelijks te sporten.

- Verslavingen

Verslaving aan alcohol, roken, drugs, seks en/of gokken wordt gezien als bedreiging voor de volksgezondheid en het algemeen welzijn. De gemeente gaat dit tegen door het nemen van preventieve maatregelen en actieve bestrijding. Naast scholen en sportverenigingen spelen kerken en andere maatschappelijke instellingen een rol spelen in bewustwording en het voorkomen van gezondheidsproblemen als gevolg van een ongezonde levensstijl. Er kan gekeken worden hoe alcoholgebruik in sportkantines teruggedrongen kan worden. De ChristenUnie is tegen gokhallen en zal niet meewerken aan vergunningen voor dergelijke locaties.

Wat wil de ChristenUnie:

- *Voor een succesvolle transitie in de zorg investeert de gemeente in training van ambtenaren, professionals en vrijwilligers.*
- *Er is speciaal beleid en ondersteuning voor mantelzorgers.*
- *De gemeente investeert in contacten en samenwerking met kerken.*
- *De gemeente ondersteunt initiatieven zoals de Plusbus.*
- *De gemeente werkt samen met woningcorporaties om voldoende woningen geschikt te maken voor het zo lang mogelijk thuis wonen van ouderen en gehandicapten.*
- *De gemeente heeft een goed systeem voor het inschakelen van 'eigen kracht conferenties'.*
- *Alcoholgebruik in sportkantines en andere gelegenheden wordt teruggedrongen.*

- Werk en inkomen

Ons uitgangspunt is dat ieder mens de verantwoordelijkheid heeft om in zijn/haar eigen levensonderhoud te voorzien. Maar soms lukt dat (tijdelijk) niet. Niemand mag aan zijn/haar lot mag worden overgelaten. Zowel van overheid als samenleving wordt extra zorg en aandacht gevraagd voor de kwetsbare burgers. De gemeente heeft een taak als het gaat om het bevorderen van de lokale en regionale werkgelegenheid.

Het beleid van de gemeente is erop gericht om zoveel mogelijk mensen in staat te stellen om zich te kunnen inzetten voor de samenleving.

De ChristenUnie zet zich in voor een samenleving waarin

- *Iedereen kan meedoen op een manier die zo goed mogelijk aansluit bij zijn/haar talenten.*
- *Het voor gemeenten, bedrijven en andere organisaties en instellingen vanzelfsprekend is dat ook mensen met beperkingen de mogelijkheid wordt geboden om hun talenten in te zetten en die dit ook laten zien door deze mensen in dienst te nemen, bijvoorbeeld door hen een leer-werkstage aan te bieden.*
- *Mensen die geen kans hebben op regulier werk toch kunnen meedoen.*
- *Vrijwilligerswerk een belangrijke plaats inneemt.*

De ChristenUnie investeert in een samenleving die gebaseerd is op 'vertrouwen'. In een samenleving waarin mensen worden gestimuleerd, uitgedaagd en beloond, en kwaadwillenden worden aangepakt.

Als het gaat om schuldhulpverlening kunnen bepaalde taken in de voorbereiding of de nazorg worden uitgevoerd door (vrijwilligers van) maatschappelijke partners, zodat de professionals die werkzaam zijn binnen de gemeentelijke schuldhulpverlening zich kunnen richten op de ingewikkeldere taken en onderwerpen. 'Schuldhulpmaatjes' zijn van groot belang.

De ChristenUnie wil idealiter een samenleving waarin voedselbanken niet nodig zijn, maar wij sluiten onze ogen niet voor de realiteit. Voedselbanken zijn er en hebben het druk. Wij willen ervoor zorgen dat deze vrijwilligers hun werk goed kunnen doen. Daar willen wij ze bij steunen, financieel en/of in natura (bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoermiddel).

Wij vinden dat voor het krijgen van een uitkering een tegenprestatie gevraagd mag worden. De gemeente mag een beroep doen op de inzet van degenen die een uitkering ontvangen. Dat kan door activiteiten aan te bieden als leer- en/of werkervaringsplaats of als mogelijkheid voor maatschappelijke activering, zoals bijvoorbeeld groenonderhoud van sportparken, verzamelen van zwerfvuil, ondersteuning in de verzorging van bewoners van verzorgingshuizen of schoonmaakwerk in wijk- of buurtcentra. Wel moet hierbij zoveel mogelijk worden voorkomen dat dit ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen. Het moeten aanvullende taken zijn. Mensen moeten daarbij wel keuzemogelijkheden hebben en ook zelf met voorstellen kunnen komen.

De ChristenUnie wil nadrukkelijk oog hebben voor de positie van ZZP-ers (Zelfstandigen Zonder Personeel). Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn. Ook binnen de overheid moet men meer rekening houden met vraagstukken die hiermee samenhangen. Hierbij denken wij aan invulling van aanbestedingscontracten, mogelijkheden binnen bestemmingsplannen, eisen omtrent uitkeringen en aanvullingen hierop door eigen arbeid, etc.

- Meedoen

Iedereen moet meedoen aan het arbeidsproces, maar dat is niet voor iedereen even gemakkelijk. Ons uitgangspunt is dat mensen die een beschutte werkplek nodig hebben, die ook moeten kunnen krijgen.

Mensen met afstand tot de (reguliere) arbeidsmarkt hebben hulp nodig om (opnieuw) te starten. De gemeente stimuleert bedrijven om deze mensen een plek te geven. Waar mogelijk geeft de gemeente het goede voorbeeld in het eigen personeelsbestand. We zadelen werkgevers niet op met (administratieve) rompslomp. Bijvoorbeeld: door te werken met detachering kunnen bij het plaatsen van mensen met een beperking administratieve lasten verminderd worden.

Bedrijven worden uitgedaagd om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. De gemeente zorgt ervoor dat informatie voor MVO voorhanden is en kan bedrijven met elkaar in contact brengen. Als model geldt het Koploperproject.

Iedereen die bij een regulier bedrijf kan werken, moet zich daarvoor ook daadwerkelijk beschikbaar stellen.

Wat wil de ChristenUnie:

- ✓ Geen lange wachttijden voor de schuldhulpverlening. Concreet wordt in de gemeentelijke verordening vastgelegd dat iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kan en dat er vervolgens zo snel mogelijk wordt gewerkt aan een oplossing, om te voorkomen dat schulden zich verder opstapelen.
- ✓ Waardevolle initiatieven van diaconieën en andere vrijwillige organisaties moeten financieel ondersteund worden via co-financiering. Veel nuttige initiatieven zoals SchuldHulpMaatjes zijn dan mogelijk
- ✓ Er moet ruimte zijn om bij bijzondere situaties ook als gemeente extra financiële ondersteuning te kunnen geven.
- ✓ De Lauwersregeling blijft gehandhaafd
- ✓ Er komt een Kollumerlandse Kanskaart waarop mensen met een laag inkomen eenvoudig kunnen zien van welke toeslagen en kwijtscheldingen ze gebruik kunnen maken
- ✓ Inschakelen van de 'eigen kracht' van betrokkene(n) en zijn/haar directe omgeving.
- ✓ Armoedepact van gemeente met alle vindplaatsen: woningcorporaties, voedselbank, hulpverleningsorganisaties, zorginstellingen, jeugdzorg, onderwijs, etc.
- ✓ Inschakelen diaconieën via bijvoorbeeld Raad van kerken of een diaconaal platform om te kijken wat zij gezamenlijk kunnen bijdragen.

- Onderwijs

Ouders zijn en blijven primair verantwoordelijk voor hun kinderen. We vinden het belangrijk dat ouders kunnen blijven kiezen voor scholen die in het verlengde liggen van de opvoeding thuis.

De school is een belangrijke gespreks- en samenwerkingspartner van de gemeente, bijvoorbeeld bij passend onderwijs, jeugdzorg, leerplicht, het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Een belangrijk aandachtspunt is de rol van identiteitsgebonden (bijvoorbeeld christelijke) scholen en zorginstellingen binnen de samenwerkingsverbanden. Verzuim en voortijdige schoolverlaten is bijna altijd het teken dat het niet goed gaat met jongeren. De gemeente voert een actief beleid om schoolverzuim tegen te gaan.

De ChristenUnie is voor het behoud van de vergoeding van het leerlingenvervoer voor ouders die hun kinderen naar een school van hun keuze sturen. Uiteraard mag van ouders, naar draagkracht, een eigen bijdrage gevraagd worden. Zo zorgen we ervoor dat keuzevrijheid in het onderwijs, dat zo'n belangrijk onderdeel van de opvoeding is, ook aanwezig is voor minder draagkrachtige ouders.

De schoolgebouwen moeten in goede staat zijn. Waar mogelijk wordt gekeken naar verduurzaming van gebouwen. De ChristenUnie wil dat op alle scholen in Kollumerland een energie check wordt uitgevoerd. Op basis daarvan wordt een duurzaamheidsplan gemaakt. Waar mogelijk worden gebouwen voorzien van zonnepanelen.

De ChristenUnie is voor de bouw van een kindcentrum in Kollum waarin in ieder geval het christelijk en openbaar basisonderwijs, de bibliotheek en de Colle worden ondergebracht. Maar de financiële situatie van gemeente Kollumerland c.a. is dusdanig dat voor de financiering ervan een marktpartij moet aanschuiven. Mocht dat niet lukken dan pleit de ChristenUnie voor een sobere maar doelmatig renovatie van bestaande gebouwen.

De ChristenUnie zet zich in voor goed toezicht op kinderopvanginstellingen. De overheid wil ook ruimte blijven bieden aan en hindernissen wegnemen voor identiteitsgebonden kinderopvang, zodat ouders opvang kunnen kiezen in het verlengde van de opvoeding thuis. De ChristenUnie is van mening dat ook de keuze voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Ouders moeten de vrijheid én mogelijkheid hebben te kiezen voor een vorm van educatie die aansluit bij hun levensvisie.

De ChristenUnie zet zich in voor:

- Een divers onderwijsaanbod. Het huisvestingsbeleid van scholen is hierop afgestemd.
- Aandacht voor het binnenklimaat van scholen, de speelruimte in en rond de school, de duurzaamheid van de gebouwen, de fysieke plek en sociale rol van de school(gebouwen) in de wijk.
- Energiescan voor alle schoolgebouwen.
- Kindcentrum in Kollum, op voorwaarde dat er een externe financier wordt gevonden. Zonder deze financier moet op korte termijn een sobere renovatie plaatsvinden.
- De huidige vergoeding voor het leerlingenvervoer van kinderen naar scholen naar speciaal (basis) onderwijs wordt gehandhaafd.
- Er vindt actieve handhaving van de leerplicht en andere vormen van verzuim plaats, zodat kinderen optimaal gebruik maken van de mogelijkheden.

- Sport en cultuur

Sport, cultuur en recreatie hebben positieve sociale, maatschappelijke en gezondheidseffecten. Ze zijn belangrijk bij het vasthouden en bevorderen van gemeenschapszin en onderlinge betrokkenheid in de samenleving. Ook heeft cultuur een belangrijke rol bij kennis- en waardenoverdracht.

Ieder mens heeft gaven en talenten ontvangen om God te eren, anderen te dienen en zichzelf te ontplooien. In dat licht wil de ChristenUnie ook sport en cultuur beschouwen. Beleid op de gebieden sport, cultuur en recreatie is gericht op stimulering van deelname, ondersteuning en faciliteren van verenigingen en initiatieven.

De focus van de gemeente ligt voor de ChristenUnie op de breedtesport en amateurverenigingen. Topsport ondersteunen wij vanuit de gemeente niet met financiën, maar wel op andere manieren, want topsport is een goede stimulans voor jongeren om te gaan of te blijven sporten. Breedtesport heeft topsport nodig en andersom.

In onze gehaaste maatschappij heeft de mens meer dan ooit behoefte aan recreatie. Sport speelt een belangrijke rol spelen bij het lichamelijke en psychisch welbevinden. De taak van het gemeentebestuur ten aanzien van sport en recreatie is in de eerste plaats voorwaardenscheppend. Dit betekent dat van de gebruikers een bijdrage wordt verwacht die in redelijke verhouding staat tot de kosten en tot het inkomen van de ouders (op zijn minst moeten er tegemoetkomingen zijn voor minima). De ChristenUnie is geen principieel tegenstander van privatisering van sportvelden.

Soberheid, doelmatigheid en veiligheid zijn belangrijke uitgangspunten bij het realiseren en onderhouden van sportaccommodaties en wedstrijdvelden. De ChristenUnie wil stimuleren dat de exploitatielasten van accommodaties naar beneden gaan door in te zetten op lagere energielasten. Verduurzamen van gebouwen is het devies. Dit stimuleert tevens de werkgelegenheid.

Stem accommodatiebeleid af met omliggende gemeenten om na te gaan waar je elkaar kunt versterken en waar je elkaar niet moet beconcurreren. Sportstimulering en specifiek het betrekken van minima, ouderen, gehandicapten en mogelijk andere doelgroepen blijft belangrijk.

NOC*NSF normen zijn voor de ChristenUnie niet op voorhand bepalend. Normen ten aanzien van (brand)veiligheid worden echter wel streng gehanteerd. Bij het aanleggen en bouwen van sportaccommodaties wordt gestreefd naar een zo groot mogelijke functionaliteit. Sportkantines mogen echter geen tweede dorpscafé worden.

Gemeentelijk zwembad It Paradyske in exploitatie en beheer bij Optiesport blijft een punt van zorg. Optiesport moet blijven zorgen voor een adequaat onderhoud en beheer van het zwembad ook als het aantal bezoekers tegenvalt. De gemeente zal er zorgvuldig en frequent op moeten controleren dat Optiesport de contracten met de gemeente zorgvuldig en adequaat nakomt. Als de gezamenlijke dorpsgemeenschappen in Kollumerland c.a. dit zwembad niet meer gaan dragen dan is het open houden van deze voorziening geen vanzelfsprekendheid.

Openhouden van het zwembad It Paradyske is geen doel op zich. Mocht de gemeente met Optisport tot een vergelijk komen, dan kiest de ChristenUnie ervoor het zwembad te runnen met vrijwilligers en een vereniging van eigenaren.

- Oudheidkamer en musea

Het beschikbaar stellen van historische informatie en materiaal is van belang voor eigen bevolking maar kan tevens een belangrijke bijdrage leveren aan de promotie van onze mooie gemeente met zijn rijke historie. Subsidieverlening aan de Musea en Oudheidkamer in onze gemeente is van belang om het erfgoed voor het nageslacht te bewaren.

In de loop der decennia is in sommige dorpen veel beeldbepalende architectuur verloren gegaan. De ChristenUnie is daarom van mening dat kritisch moet worden omgegaan met het verlenen van sloopvergunningen. De ChristenUnie pleit ervoor dat de gemeenten een plan van aanpak maakt voor het behoud van cultureel erfgoed.

- Bibliotheek en muziekonderwijs

Een goede bibliotheek is een verrijking van het culturele leven in de gemeente maar staat onder druk. De uitleen in Kollumerzwaag is vervangen door een mediatheek in de basisschool. In alle scholen zijn mediatheken ingericht, ter vervanging van de bibliobus. De ChristenUnie staat voor behoud van de bibliotheek in Kollum. Omdat de bibliotheek een openbare voorziening is, moet het lidmaatschap van de bibliotheek voor iedereen mogelijk zijn.

Muziek verrijkt het leven en het zelf maken van muziek kan een grote bron van vreugde zijn. De ChristenUnie is blij met de ontwikkeling om alle leerlingen in het basisonderwijs twee leerjaren achtereen algemene muzikale vorming te geven. We dringen erop aan dat het muziekonderwijs met ingang van het nieuwe schooljaar op alle scholen in Kollumerland c.a. gegeven wordt.

- Dorpshuizen

Dorpshuizen zijn een plaats van ontmoeting voor het dorp. De ChristenUnie hecht veel waarde aan een bloeiend gemeenschapsleven. Aandachtspunt hierbij is dat de exploitatie van de dorpshuizen niet ten koste gaat van plaatselijke horecaondernemers.

De ChristenUnie zet zich in voor

- ✓ Er blijft in ieder geval een bibliotheek in Kollum.
- ✓ De gemeente ontwikkelt een Plan van Aanpak voor het behoud van cultureel erfgoed.
- ✓ Via de Lauwersregeling en voorzieningen binnen de WMO worden minima maar ook ouderen en gehandicapten gestimuleerd gebruik te maken van sportfaciliteiten en cultuur.
- ✓ We zoeken naar een oplossing voor zwembad It Paradyske.
- ✓ Bij het gebruik van sportvoorzieningen wordt de inzet van medewerkers van de gemeente op zondag tot een minimum beperkt. Hierin toont de gemeente zich een goede werkgever, die haar personeel zoveel mogelijk rust op zondag gunt.
- ✓ Alcohol, drugs en sport gaan niet samen. Alcoholgebruik in sportkantine tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd.

3. WERKEN, WONEN, LEVEN

De ChristenUnie zet zich in voor meer ruimte, minder regels en meer kansen voor ondernemers, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB). Daarnaast wil de ChristenUnie zich inzetten voor meer duurzame economie. We moeten van consumeren naar consuminderen, van 'meer' naar 'genoeg', van kwantiteit naar kwaliteit. Dat is onze opdracht als rentmeesters van Gods schepping.

Elke gemeente mag sinds kort zelf bepalen hoeveel koopzondagen er zijn. Wij zien dat als een verdere stap richting een 24-uurs economie. Zo'n economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag de daarvoor aangewezen dag. Bovendien zien we door de toename van koopzondagen dat veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen. De ChristenUnie zet zich daarom in voor het zoveel mogelijk beperken van het aantal koopzondagen, ook in Kollumerland c.a. Als gemeentelijke overheid kunnen we de inzet van eigen personeel op zondag zoveel mogelijk proberen te voorkomen.

- Economie

De economie in Noordoost Fryslân is kwetsbaar en kent relatief veel kleine bedrijven en ZZP'ers. De ChristenUnie pleit ervoor gemeentelijke aanbestedingen zo in te richten dat lokale ondernemers een kans hebben. Verder worden de principes van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen toegepast in de eigen bedrijfsvoering, maar ook als het gaat om aanbesteden van werk.

Voor de ondernemers wordt één (digitaal) loket geopend waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Regels zijn belangrijk, maar dienen wel tot een minimum beperkt te worden. Bij plannen van ondernemers wordt vanuit het gemeentehuis gedacht in kansen en niet in beperkingen. Met ondernemers wordt actief gezocht naar wegen om plannen uit te voeren. Niets is voor het midden- en kleinbedrijf zo hinderlijk als een opgebroken straat. De gemeente zorgt ervoor dat eventuele overlast zo kort mogelijk is en dat werkzaamheden aan riolering en andere leidingen zoveel mogelijk gecombineerd worden.

Langdurige leegstand van winkelpanden biedt een rommelig beeld. De ChristenUnie wil dat tijdig ingespeeld op krimpende detailhandel. Onderdeel daarvan is het stimuleren van wonen in leegstaande winkels. Zo nodig worden winkelbestemmingen gewijzigd in woonbestemmingen.

De zondagsopenstelling van winkels wordt zoveel mogelijk tegengegaan. De gemeente voert hierover overleg met buurtgemeenten om tot een gezamenlijke koers in Noordoost Fryslân te komen. Door een (gezamenlijke) aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd.

- Watersportdorp Kollum

Er wordt fors geïnvesteerd in Kollum als watersportdorp. De gemeente moedigt toeristisch ondernemers in haar gemeente aan gebruik te maken van stimuleringsregelingen van de Provincie en Europa. Het zou mooi zijn als er uitbreiding komt van horeca langs het water. De gemeente speelt daar een actieve rol in.

De gemeente investeert in goede contacten met toeristische ondernemers. Via Dwaande en Gastvrij Fryslân wordt Noordoost Fryslân gepromoot. Daarbij zijn ondernemers betrokken. Initiatieven zoals het privatiseren van de Jachthaven in Kollum worden serieus bekeken. Het fietspadennetwerk, wandelpaden, kanoroutes en vaarwegen worden goed onderhouden.

De gemeente staat achter plannen om waar mogelijk nieuwe verblijfsmogelijkheden in Kollumerland c.a. te realiseren.

- ✓ De gemeente initieert een overleg in Noordoost Fryslân om koopzondagen te voorkomen of in ieder geval tot een minimum te beperken.
- ✓ Ondernemers krijgen alle hulp en steun van de gemeente voor hun bedrijfsvoering.
- ✓ Overbodige regelgeving wordt geschrapt.
- ✓ Winkels die langdurig leeg staan krijgen een woonbestemming

- Landbouw

De ChristenUnie biedt ruimte aan boeren en zet daarbij in op een sterke, duurzame en innovatieve land- en tuinbouw en visserij. De ChristenUnie weet dat gezonde gezinsbedrijven hierin een centrale rol spelen en wil hen zo veel mogelijk de ruimte geven. De gemeente kan hierbij haar steentje bijdragen, door ruimte te scheppen als het gaat om ruimtelijke ordening en de toepassing van milieuwetgeving. Landbouw is in principe grondgebonden.

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. De agrarische sector geeft vorm aan het landschap en is belangrijk voor het beheer daarvan, maar vormt soms ook een bedreiging voor diezelfde leefomgeving. De gemeente kan bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving. De landbouw is op veel plaatsen essentieel als drager van het buitengebied.

Waar gaat de ChristenUnie voor:

- ✓ De economische bijdrage van agrarische sector is groot. Daarom vindt de ChristenUnie het belangrijk dat de gemeente eens per twee jaar een agrarische avond houdt, eventueel in samenwerking met LTO.
- ✓ Bedrijfsverbreding- of verandering wordt ondersteund. Zo zijn we voor het vestigen van zorgboerderijen, dagbesteding en het verkopen van landbouwproducten aan huis. Ook zijn er kansen op het gebied van toerisme en biovergisting voor zover deze niet ten koste gaan van de kwaliteit van het buitengebied.
- ✓ De ChristenUnie ondersteunt initiatieven voor schaalvergroting in de landbouw in Kollumerland c.a. mits aan voorwaarden van dierenwelzijn, duurzaamheid en landschappelijke inpassing wordt voldaan. Zo zijn nieuwe stallen in principe emissiearm. Daken dienen zongeoriënteerd zijn zodat ze in de toekomst voorzien kunnen worden van zonnepanelen.
- ✓ De ChristenUnie is voor de vestiging/vervanging van windturbines met name landbouwbedrijven om een windturbine te plaatsen. Daarbij is participatie van omwonenden in een straal van 4,5 kilometer een voorwaarde. Dit vergroot het draagvlak.

- Goed wonen

De ChristenUnie wil er alles aan doen om de woningmarkt te stimuleren, zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende (geschikte) huurwoningen zijn en er ruimte is voor nieuwbouw. Veranderingen in o.a. de ouderenzorg vragen om een woningaanbod dat daarbij past.

De ChristenUnie vindt dat de vraag naar woningen leidend moet zijn. Ook als dat betekent dat er (tijdelijk) meer in de kleinere dorpen van Kollumerland c.a. wordt gebouwd. De gemeente zorgt in nauwe samenwerking met de woningbouwcorporaties voor een goede mix van huur- en koopwoningen. Ook in de dorpen moeten voldoende levensloopbestendige woningen worden gebouwd. In de gesprekken met de woningbouwcorporaties wordt aangedrongen op de bouw van voldoende (sociale) huurwoningen.

De ChristenUnie zet zich in voor duurzaam en energieneutraal bouwen en wonen. Het huisvestingsbeleid van de gemeente moet aansluiten bij de vraag en ontwikkelingen, bijvoorbeeld als het gaat om wonen en zorg. In een gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Verenigingen van dorpsbelang worden betrokken bij het opstellen van deze visie.

Met de woningbouwvereniging worden verdere afspraken gemaakt over de verduurzaming van hun woningvoorraad, ook in de kleine dorpen. De ChristenUnie streeft naar klimaatneutrale woningen en woningen die energie 'produceren'. Ook streeft ze naar de toepassing van duurzame materialen, die op verantwoorde wijze geproduceerd en kwalitatief hoogwaardig zijn. Handhaving van vergunningen door middel van het toetsen van de afgesproken duurzaamheidseisen is daarbij van cruciaal belang.

- ✓ De gemeente voert integraal woningmarktbeleid door middel van een woonvisie.
- ✓ De komende tijd wordt er ingezet op levensloopbestendige wijken en woningen.
- ✓ Woningen worden duurzaam gebouwd en er wordt ingezet op verduurzaming van bestaande woningen.
- ✓ Er is een goede samenwerking met woningcorporaties als het gaat om goede sociale huurwoningen, leefbaarheid in wijken en sociale koop.
- ✓ Zo mogelijk worden leegstaande gebouwen getransformeerd naar woningen.

- Fietsers en voetgangers

De fiets vormt een uitermate belangrijk vervoermiddel in onze gemeente. Fietsen is goedkoop, gezond en vrijwel niet milieubelastend. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat kinderen naar school kunnen fietsen of lopen. Dat vraagt om veilige fiets- en wandelpaden. Maar ook om een veilige schoolomgeving. De gemeente richt de omgeving rondom de school zo in dat de auto er 'te gast' is.

De jeugd onder de zestien jaar is er zonder meer op aangewezen en voor schoolbezoek is er dan ook vaak sprake van grote fietsstromen. De gemeente inventariseert onveilige knelpunten in schoolroutes en voorrang aan het opheffen ervan. De ChristenUnie wil dat de gemeente met de Provincie overleg voert over een fietspad langs de Strobosser trekvaart. Ook moet de oversteek bij de Platte Brege verkeerveiliger worden gemaakt; eventueel met verkeerslichten.

- Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer in de gemeente Kollumerland neemt af. In het weekend rijdt inmiddels geen bus meer. Wel kan gebruik worden gemaakt van De Opstapper (belbus). De gemeente ondersteunt initiatieven voor lokaal openbaar vervoer. Waar mogelijk worden combinaties met het doelgroepenvervoer gezocht (regiotaxi's, scholierenvervoer, Wmo vervoer etc.).

- Verkeersveiligheid

De impact van ongevallen kan zeer groot zijn. Het aantal verkeersslachtoffers (doden en ernstig gewonden) is in Nederland relatief laag, maar het kan zeker nog beter. De ChristenUnie zet in op minimaal 50 procent minder verkeersdoden- en gewonden in 2024 ten opzichte van 2014.

- ✓ Er vindt een goede registratie van ongevallen plaats, zodat de zogenaamde 'black spots' in beeld komen.
- ✓ Inwoners die verkeersonveilige situaties melden worden serieus genomen en waar mogelijk worden in overleg met buurtbewoners of dorpsvereniging wegaanpassingen gedaan.
- ✓ Snel en langzaam verkeer wordt waar mogelijk gescheiden.
- ✓ De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud van wegen belangrijk.
- ✓ Geen betaald parkeren in Kollumerland c.a.
- ✓ Kruisingen binnen de bebouwde kom zijn in principe gelijkwaardig. Dat geldt ook voor de Limburg van Stirumweg.
- ✓ De ontsluiting van Kollum via de oostelijke rondweg blijft als lange termijn ambitie op de agenda van de gemeente staan.

- Energiek

Wij geloven dat we de aarde hebben gekregen en dat we er zuinig op moeten zijn. Daar varen we allemaal wel bij, net als toekomstige generaties. Steeds meer burgers zijn zelf heel actief bezig met het werken aan een beter milieu. Mensen wekken duurzame energie op en scheiden hun huisvuil. Wij willen dat de gemeente deze initiatieven ondersteunt en stimuleert. Ondertussen heeft de gemeente ook de taak om zelf ambities te hebben om te werken aan een beter milieu.

Iedere dag produceren we afval. In dat afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval zien als grondstof. We moeten naar een circulaire economie. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik en kan de afvalstoffenheffing naar beneden.

De gemeente doet alles om zelf zo min mogelijk energie te gebruiken en zoveel mogelijk energie op te wekken. Dat kan door duurzame straatverlichting, elektrische auto's, zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen etc.

De openbare ruimte is van ons allemaal. Vanouds beheert de gemeente de ruimte maar dat kan ook heel goed door bewoners gedaan worden. Als de bewoners het zelf doen, wordt de kwaliteit van het groen hoger en de wijk leuker. De wijk wordt beter onderhouden en het versterkt de sociale samenhang. De gemeente werkt dit verder uit met verenigingen van plaatselijk belang.

De gemeente stimuleert actief dat dorpen hun eigen energiecoöperaties opzetten. De energie hiervoor wordt duurzaam opgewekt; bijvoorbeeld door deelname in windenergie, zonnepanelen of zonneweiden. De opbrengsten van komen ten gunste aan zowel de deelnemers als het dorp.

- ✓ De ChristenUnie stimuleert initiatieven van woningeigenaren, dorpen/buurt en andere verenigingen/stichtingen ten aanzien van de aanschaf van energiebesparende producten. Hierbij valt te denken aan zonnepanelen, zonneboilers, warmtepompen, isolatie, windenergie of groene daken, bijvoorbeeld door duurzaamheidsleningen.
- ✓ Duurzaamheid pakt de ChristenUnie integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen.
- ✓ Duurzaamheidscorporaties van inwoners en/of bedrijven worden aangemoedigd.
- ✓ Vogelvriendelijk bouwen wordt gestimuleerd.
- ✓ Samen met LTO of regionale of lokale agrarische organisaties wordt onderzocht op welke wijze agrarische ondernemers kunnen bijdragen aan een beter klimaat door de vermindering van uitstoot broeikasgassen, CO2-reductie of gebruik, duurzame energiebronnen etc.
- ✓ Afval wordt bij de bron gescheiden. Dit leidt tot lagere lasten voor de burger en afval wordt gebruikt als grondstof.
- ✓ Er wordt voorkomen dat de afvoer van regenwater via het riool gaat, ook bij bestaande woningen. Zo mogelijk wordt een gescheiden systeem aangelegd. Voldoende ruimte voor het bergen van water bij hevige neerslag is van groot belang om wateroverlast te voorkomen.
- ✓ Er komen meer laadpunten voor elektrische auto's en boten.

- Afvalinzameling

Zwerfvuil en de hondenpoepvervuiling worden aangepakt door mensen daadwerkelijk te beboeten bij overtredingen.

Ook zorgt de gemeente voor voldoende (ondergrondse) containers voor onder meer glas, kledingkunststoffen, papier en waar mogelijk ook sap- en melkpakken en blik.

- Voorlichting

Educatie en voorlichting aan kinderen (en hun ouders) over het belang van natuur en landbouw is belangrijk. Daarom wil de ChristenUnie het werk van Natuur en Milieu Educatie De Klyster ondersteunen.

Er wordt gewerkt aan bewustwording van milieugedrag bij kinderen en volwassenen en ondernemers, ondermeer door het organiseren van voorlichtingsavonden in het gemeentehuis en in dorpshuizen.

Bij het geven van voorlichting op basis- en middelbare scholen kunnen vrijwilligers worden ingezet. Ook speciale activiteiten zoals de Nationale Boomfeestdag kunnen in samenwerking met bijvoorbeeld scholen worden georganiseerd (zie [ivn.nl](http://www.afvalonline.nl/agenda)).

Er wordt meegedaan aan landelijke dagen rond afval, zwerfvuil, compost etc. (Nederland Schoon, Opzoomeren, Duurzaamheidsweek e.d.) (<http://www.afvalonline.nl/agenda>).

Bij het inzamelen van oud papier hebben vanouds kerken, verenigingen en instellingen een grote rol gespeeld. Deze rol kan zo nodig versterkt worden.

✓ Geef het goede voorbeeld

- ✓ De eigen gemeentelijke organisatie wordt doorgelicht op energiezuinigheid.
- ✓ Bij bestaande gemeentelijke gebouwen streeft de gemeente naar een minimale energiebesparing van 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop van duurzame energie.
- ✓ De leveringscontracten met energiebedrijven zijn gebaseerd op 100% duurzame energie.
- ✓ In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid 100% duurzaam en zijn bij offerteaanvragen duurzaamheidcriteria opgenomen.
- ✓ Mogelijkheden om het stroomverbruik lokaal op te wekken, worden gebruikt.
- ✓ Er zijn steeds meer en betere elektrische auto's. De gemeente geeft het goede voorbeeld door ook zelf bij vervanging te kiezen voor elektrische auto's.
- ✓ Goede regels vragen om goede handhaving, zoals bijvoorbeeld de milieuregels. De gemeente zoekt daarbij stevige samenwerking en afstemming met provincie, waterschap en justitie.